

Αλήθεια, ποιο είναι το νόημα των εκλογών σε μια χώρα με Μνημόνιο;

Του Σεραφείμ Σεφερειάδη *

Ποιο είναι το νόημα της διεξαγωγής εκλογών σε μια χώρα/μέλος της ΕΕ η οποία έχει υπογράψει πρόσφατα την παραμονή της σε ένα καθεστώς οικονομικής επιτήρησης;

Το ερώτημά σας θέτει τον δάκτυλο επί των τύπων των ήλων. Το ακραία νεοφιλελεύθερο οικονομικό και το αντίστοιχο πολιτικό σκεπτικό που σήμερα διέπει τις πρακτικές της ΕΕ κάνει τις εκλογές να μοιάζουν με την απλή επικύρωση προειλημμένων αποφάσεων. Όποιος διαφωνεί με στρατηγικές επιλογές, όπως η ιδιωτικοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών, η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και η ασυδοσία του κεφαλαίου –συνθήκες που ψευδεπίγραφα και καταχρηστικά αποκαλούνται «εκουγχρονισμός», «ανταγωνιστικότητα» και «επιχειρηματικότητα»–, βρίσκεται αντιμέτωπος με απειλές, κυρώσεις και εξοστρακισμό. Διόλου δεν απασχολεί τους εμπνευστές αυτής της στάσης ότι οι πολιτικές της απορρύθμισης της αγοράς υπέρ των ισχυρών έχουν εδώ και δεκαετίες δοκιμαστεί και έχουν αποτύχει οικτρά. Πρόκειται για αντιδραστικές παλινδρομήσεις. Χρησιμοποιώ τον όρο «παλινδρόμηση» διότι η λογική της αποδυνάμωσης της εργασίας προκειμένου, μέσω της επανάκαμψης της κερδοφορίας, να επέλθει ευημερία έχει μακρά και άκρως οδυνηρή ιστορία – ήδη από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και τα αδιέξοδα του βικτωριανού *laissez faire* δεν έχουν οδηγήσει παρά σε κοινωνικά και οικονομικά δράματα. Όλα αυτά, όμως, καθόλου δεν κάνουν το αφτί των νεοφιλελεύθερων «αναμορφωτών» να ιδρώνει. Ο λόγος είναι απλός: αυτό που τους ενδιαφέρει δεν είναι η κοινωνική πρόοδος – οι όποιες επικλήσεις σε αυτήν είναι απολύτως προσχηματικές. Μόνο τους κίνητρο είναι η κερδοφορία των αφεντικών, των δικών τους αφεντικών που τους ανταμείβουν αφειδώς, υλικά και συμβολικά, και των αφεντικών γενικά. Πρόκειται για κατάσταση πραγμάτων εξαιρετικά ζοφερή και επικίνδυνη. Όμως στις αντιδραστικές τους αυτές επιδιώξεις θα αποτύχουν. Όσο και να προσπαθούν, όσο και αν καταφέρνουν να καταγάγουν πρόσκαιρες νίκες, οι άνθρωποι αυτοί ζουν έναν απόλυτο εφιάλη – κάτι που, με την πρόοδο του ιστορικού χρόνου, όλο και θα εντείνεται. Η αντιδραστικότητά τους δημιουργεί διαρκή αδιέξοδα, προβλήματα που, παρά τους επισταμένους τους σχεδιασμούς, δεν είναι σε θέση να προβλέψουν και να ελέγξουν. Ο φαύλος αγώνας που διεξάγουν ενάντια στις κοινωνίες είναι, λοιπόν, ένας μάταιος αγώνας – αργά ή γρήγορα, οι όποιες νίκες τους θα μετατραπούν στο ακριβώς αντίθετο: σε εφιαλτικές ήττες. Αφήστε τους, λοιπόν, στην αγωνία τους κι ας πάμε στο περιεχόμενο της ερώτησής σας. Στην ελληνική περίπτωση, η πραγματικότητα που μόλις περιέγραψα έχει προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις, και πολύ σωστά κάνετε που επισημαίνετε το περιεχόμενο των επερχόμενων εκλογών. Αυτό που μετ' επιτάσεως διαδίδεται είναι πως το δίλημμα που έχει μπροστά του ο ελληνικός λαός συνίσταται στην επιλογή του «καλύτερου» μνημονιακού διαχειριστή – τη στιγμή που ο ίδιος αυτός λαός έχει δύο φορές μέσα στο 2015 αποφανθεί ότι είναι κατά των Μνημονίων και της νεοφιλελεύθερης συνταγής συνολικά. Για την κατάσταση αυτή, βέβαια, υπάρχουν συγκεκριμένες πολιτικές ευθύνες. Παρακάμπτοντας όλες τις εσωκομματικές διαδικασίες, πολιτικά ανέτοιμη και ελλιπής, η ηγετική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ μετέτρεψε το εκκωφαντικό 61,3% «ΟΧΙ στη νεοφιλελεύθερη λιτότητα» του δημοψηφίσματος της 5ης Ιουλίου σε «ΝΑΙ», κάτι που νεκρανάστησε την παραπαίουσα ΝΔ –ας μην ξεχνούμε πως το αποτέλεσμα οδήγησε τον Αντώνη Σαμαρά σε παραίτηση– και οδήγησε στη συνέχεια που όλοι γνωρίζουμε. Το επαχθές τρίτο Μνημόνιο, που ψηφίστηκε στο άψε σβήσε με τη συνεργασία όλων των παλαιών κομμάτων, αποτελεί βάνουση παραχάραξη της λαϊκής εντολής και παγιώνει το καθεστώς της στενής οικονομικής επιτήρησης – για την ακρίβεια θέτει τη χώρα

υπό ταπεινωτική επιτροπεία. Στο πλαίσιο αυτό είναι που εγείρονται ερωτήματα για τον χαρακτήρα των επερχόμενων εκλογών. Οι εκλογές προκηρύχθηκαν τόσο γρήγορα και απότομα για έναν και μοναδικό λόγο: για να μην προλάβει το εκλογικό σώμα να συνειδητοποιήσει το μέγεθος των συνεπειών της μνημονιακής μετάλλαξης του ΣΥΡΙΖΑ. Και μόνο για τον λόγο αυτόν (για το γεγονός δηλαδή ότι οι εκλογές προκηρύχθηκαν για να συγκαλυφθεί μια εξόφθαλμη παραχάραξη της λαϊκής βούλησης) εκτιμώ ότι ο ιστορικός του μέλλοντος θα είναι άτεγκτος στην αποτίμησή του. Πρόκειται για εκλογές συγκάλυψης ενός μείζονος πολιτικού ατοπήματος (για να χρησιμοποιήσω μια ήπια διατύπωση) που, αν δεν αποκαλυφθεί και δεν καυτηριαστεί έγκαιρα και επισταμένα, θα τείνει να λειτουργεί ως ένα κορυφαίο προηγούμενο έμπρακτης δημοκρατικής συρρίκνωσης. Πώς αλλιώς από άρση δημοκρατίας μπορεί να χαρακτηριστεί μια κατάσταση πραγμάτων όπου ο λαός έχει ρητά αποφασίσει κατά του νεοφιλελεύθερου σκεπτικού των Μνημονίων, και μάλιστα με 61,3%, και δύομισι μήνες μετά του ζητούν να επιλέξει τον καλύτερο μνημονιακό διαχειριστή; Στις περιστάσεις προβάλλεται βέβαια με ανερυθρίαστο τρόπο η λογική ΤΙΝΑ: ότι δεν υπάρχει εναλλακτική. Είναι μια λογική αντιδραστική που ακυρώνει τη δημοκρατία: αν δεν υπάρχει εναλλακτική, δεν υπάρχει λόγος να γίνονται και εκλογές – αρκεί να κοιτάμε βιογραφικά σημειώματα πειθήνιων τεχνοκρατών, έτσι άλλωστε γίνεται και στις δικτατορίες. Είναι κατάπτυστο ότι μια ηγετική ομάδα που θέλει ακόμη να επικαλείται τα σύμβολα και τα οράματα της Αριστεράς έχει προσχωρήσει στο άτοπο αυτό δόγμα – που είναι και απολύτως ψευδές (για την ακρίβεια, αν είναι κάτι που δεν αποτελεί εναλλακτική αυτό είναι ο χτυπητός ανορθολογισμός των Μνημονίων). Μέσα στο ζοφερό αυτό πλαίσιο διεξάγονται λοιπόν οι εκλογές. Όμως, το δίλημμα σε καμιά περίπτωση δεν είναι αυτό που ανούσια και ανόητα προβάλλεται: ως δήθεν επιλογή του καλύτερου διαχειριστή του σκληρού και αδιέξοδου μνημονιακού προγράμματος κι αυτό για τον πάρα πολύ απλό λόγο ότι, παρά τα ψέματα που ασύστολα λέγονται, το Μνημόνιο δεν αφήνει το παραμικρό περιθώριο για την άσκηση πολιτικής: ας επαναλάβω ότι η χώρα βρίσκεται υπό επιτροπεία. Το δίλημμα εξακολουθεί να είναι μεταξύ όσων εξακολουθούν να πιστεύουν ότι η περίφημη ανάπτυξη θα έρθει ως αποτέλεσμα της περαιτέρω συρρίκνωσης κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων (όλων δηλαδή των μνημονιακών, παλαιών και νέων), και αυτών που επιδιώκουν τον εκδημοκρατισμό, όχι μόνο στην πολιτική, αλλά επίσης –και στις περιστάσεις θα έλεγα κυρίως– στην οικονομία και την κοινωνία. Είναι ένα δίλημμα ανάμεσα στον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό της καταστροφής και την εναλλακτική – που για να υλοποιηθεί προϋποθέτει έξοδο από το ασφυκτικό πλαίσιο της ευρωζώνης. Η εξαιρετικά βραχεία προεκλογική περίοδος που, επαναλαμβάνω, είναι εμπρόθετα βραχεία ώστε να μην προλάβουν οι ψηφοφόροι του ΣΥΡΙΖΑ να ανανήσουν από το μετατραυματικό σοκ που υπέστησαν από τη μετάλλαξη του κόμματός τους, συσκοτίζει την πραγματικότητα αυτή, όμως δεν την αλλάζει. Αυτό είναι το νόημα των εκλογών. Για τα λαϊκά στρώματα, η μεγάλη πρόκληση είναι η επίτευξη μετεκλογικών όρων για τη γρήγορη ανασυγκρότηση της Αριστεράς που έχει υποστεί βαρύ πλήγμα από την ανεπάρκεια της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ.

Πώς μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος –καθώς και το ποσοστό της αποχής– το γεγονός ότι οι προεκλογικές εξαγγελίες των δύο μεγάλων κομμάτων περισσότερο ομοιάζουν παρά δημιουργούν κλίμα πόλωσης;

Η αντιπαράθεση ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα είναι μια αντιπαράθεση-παρωδία. Κι αυτό –επιτρέψτε μου να το επαναλάβω και να το τονίσω– όχι διότι δεν υπάρχουν μεταξύ τους διαφορές, αλλά διότι το Μνημόνιο που έχει τεθεί σε ισχύ δεν αφήνει περιθώρια για διαφορετικές πολιτικές. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ πασχίζει βέβαια να πείσει για το αντίθετο. Καλεί τον κόσμο να αποτρέψει το «σενάριο της αριστερής παρένθεσης» την ώρα που αυτή από μόνη της και χωρίς να ρωτήσει κανέναν την πραγματοποίησε: παρέμεινε διεκδικήτρια

της εξουσίας έχοντας απεμπολήσει τον πυρήνα του αριστερού σκεπτικού και για του λόγου το αληθές παρακολούθηστε προσεκτικά τις δηλώσεις των κορυφαίων εναπομείναντων στελεχών, ειδικά του οικονομικού επιτελείου. Με τον τρόπο αυτόν δεν κάνει άλλο από αυτό που οι Αγγλοσάξονες περιγράφουν ως την προσθήκη της προσβολής στη βλάβη. Κάτι παρόμοιο κάνει και η ΝΔ – που, βέβαια, αισθάνεται ανακούφιση από τη μνημονιακή μετάλλαξη του ΣΥΡΙΖΑ. Οι ψηφοφόροι πρέπει να μην πέσουν σ' αυτές τις επικοινωνιακές παγίδες. Αυτό που αναφέρετε περί μη πόλωσης είναι σωστό, όμως την τελευταία εβδομάδα γίνεται μια προσπάθεια –θα την αποκαλούσα– «τεχνητής πόλωσης»: ψάχνουν οι άνθρωποι, ο Τσίπρας και ο Μεϊμαράκης, τρόπους να διαχωριστούν ο ένας από τον άλλο, όμως δεν είναι και τόσο εύκολο. Είναι βέβαιο ότι τμήματα του κόσμου διακρίνουν αυτές τις πρακτικές ως αυτό που στην πραγματικότητα είναι: ως απλά επικοινωνιακά τεχνάσματα. Όπως όμως και να επιδράσουν οι προεκλογικές εκστρατείες των κομμάτων, ακόμη και αν καταφέρουν να πείσουν στον α ή τον β βαθμό, το σίγουρο είναι ότι μετεκλογικά πολύ γρήγορα θα αποκαλυφθεί ο έωλος χαρακτήρας τους. Η λαϊκή οργή που αναπόφευκτα θα ξεσπάσει πρέπει γρήγορα να δημιουργήσει όρους για τη νέα πολιτική της εκπροσώπηση. Εκτίμησή μου είναι ότι αυτό θα γίνει πολύ πιο γρήγορα απ' ό,τι σήμερα φαίνεται. Για να προλάβει αυτήν ακριβώς την εξέλιξη είναι που το κυρίαρχο πολιτικό προσωπικό προκήρυξε τις εκλογές τόσο γρήγορα και απότομα.

Πιστεύετε ότι ύστερα από τόσες εκλογικές διαδικασίες που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια έχει μεταβληθεί καθόλου η σχέση του πολιτικού προσωπικού και του εκλογικού σώματος; Ακόμη, εκτιμάτε ότι η νέα βουλή θα έχει διάθεση να εκβιάσει πάλι εύκολα μια κυβέρνηση, αποσκοπώντας να τη ρίξει (π.χ. διαδικασία εκλογής ΠτΔ, ή να απειλούν με παραίτηση βουλευτές εξαιτίας ενός νομοσχεδίου που τους δυσκολεύει);

Το ότι η σχέση πολιτικού προσωπικού και εκλογικού σώματος είναι διαταραγμένη εδώ και πάρα πολύ καιρό είναι αδιαμφισβήτητο. Όμως μετά το 2009, είχαμε τη μαχητική είσοδο των απλών ανθρώπων στο πολιτικό προσκήνιο: κινήματα, γενικές απεργίες, το φαινόμενο των αγανακτισμένων και των λαϊκών συνελεύσεων στις πλατείες. Η ενεργοποίηση αυτή συνέτριψε το παλιό κομματικό σύστημα (π.χ., εξαέρωσε το ΠΑΣΟΚ) και δημιούργησε νέες προσδοκίες. Όμως, η μνημονιακή υποταγή και μετάλλαξη του ΣΥΡΙΖΑ απειλεί να ξαναφέρει την κατάσταση εκεί που ήμασταν παλιά, ειδικά στον χώρο της νεολαίας που είναι εξαιρετικά θυμωμένα –κυριολεκτικά αηδιασμένα– τόσο από το γεγονός της πολιτικής μεταστροφής, όσο και από τον κουτοπόνηρο τρόπο με τον οποίο επιχειρήθηκε η συγκάλυψή της. Το ότι η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ μονότονα επαναλαμβάνει «φέραμε την καλύτερη δυνατή συμφωνία» επιβεβαιώνει στην πράξη και με τρόπο δραματικό το μοτίβο «οι πολιτικοί είναι αναξιόπιστοι». Επιπλέον στοιχείο αυτής της κατάπτωσης είναι η ευκολία με την οποία λέγονται πλέον απίστευτα ψέματα που κανείς δεν πιστεύει, κι όμως παρ' όλα αυτά επιμένει –και αισθάνεται ότι μπορεί να εξακολουθεί– να τα λέει. Δείτε, ας πούμε, όλη αυτή τη φαντασματική ιστορία των «ισοδύναμων», του «παράλληλου προγράμματος» και της «νέας διαπραγμάτευσης» – την ώρα μάλιστα που οι Ευρωπαίοι «εταίροι» σπεύδουν σε κάθε ευκαιρία να τονίσουν ότι τέτοια περιθώρια δεν υπάρχουν: το έχουν καταστήσει σαφές με πρόσφατες δηλώσεις τους αξιωματούχοι όπως οι Juncker, Dijsselbloem, Moscovici και Dombrovskis. Η εικόνα θυμίζει εκείνο το πικρό ανέκδοτο όπου οι πολιτικές ηγεσίες καμώνονται ότι ασκούν πολιτική και ο κόσμος καμώνεται ότι τους πιστεύει, ενώ στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει τίποτε από τα δύο. Άρα το πρόβλημα δεν συνίσταται τόσο στο ότι έγιναν «πολλές εκλογές», όσο στο ότι ο κόσμος ψήφισε επανειλημμένα άσπρο και το πολιτικό προσωπικό βρέθηκε να υλοποιεί μαύρο (μάλιστα ο πρόεδρος του Ποταμιού –σε ομιλία του στα Χανιά– ζήτησε και εύσημα επειδή, όπως υποστηρίζει, η συμβολή του υπήρξε καθοριστική για τη μετατροπή του «ΟΧΙ» του δημοψηφίσματος σε «ΝΑΙ»). Όπως

καταλαβαίνετε, αυτή η χτυπητή παραχάραξη της λαϊκής βούλησης είναι εξαιρετικά οδυνηρή και δεν μπορεί παρά να έχει σειρά επιπτώσεων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και ο κίνδυνος της δυναμικής επανάκαμψης του νεοναζισμού. Για να αντιμετωπιστούν, θα πρέπει γρήγορα να απαλλαγούμε από το ιδεοληπτικό και αντιδραστικό δόγμα ΤΙΝΑ και να σχεδιάσουμε το μέλλον πέρα από το ασφυκτικό πλαίσιο που θέτουν οι ανάγκες αναπαραγωγής του καπιταλισμού της καταστροφής, κι ας μας βομβαρδίζουν καθημερινά τα συστημικά μέσα με το σκεπτικό των «νέων επιχειρηματιών» που οραματίζονται εργασιακές συνθήκες γαλέρας και την εξάλειψη κάθε κοινωνικού δικαιώματος ως προϋπόθεση για να μπορέσουν κι αυτοί να ξεδιπλώσουν τη «δημιουργικότητά» τους. Αυτό θα δώσει νέα δυναμική στους διεκδικητικούς αγώνες που, ούτως ή άλλως, θα ξεσπάσουν το επόμενο διάστημα και είναι αναπόφευκτο να κλονίσουν την όποια κυβέρνηση προκύψει από αυτές τις εκλογές. Ό,τι και να κάνει το μνημονιακό προσωπικό, νεόκοπο-υποταγμένο ή παλαιό-στρατηγικό, πολύ σύντομα θα διαπιστώσει ότι κανενός είδους σταθεροποίηση δεν είναι δυνατόν να υπάρξει. Κι αυτό διότι το ίδιο το νεοφιλελεύθερο σκεπτικό είναι αδιέξοδο.

Με ποιον τρόπο, θεωρείτε, πως τροποποιούνται η ψυχολογία, τα εκλογικά κριτήρια και η αντίληψη περί δημοκρατικών διαδικασιών, τόσο των μεγαλύτερων ηλικιακά ψηφοφόρων όσο και των νεότερων που καλούνται συνεχώς –ακόμη και σε διάστημα μόλις 9 μηνών– να βρεθούν μπροστά από την κάλπη;

Η εξόφθαλμη παραχάραξη της λαϊκής βούλησης –το ότι ένα βροντερό «ΟΧΙ» μετατράπηκε εν μια νυκτί σε θλιβερό «ΝΑΙ»– δεν μπορεί παρά να λειτουργεί τραυματικά. Αν μάλιστα συνυπολογίσουμε το γεγονός ότι αντί να απολογηθεί και να αναζητήσει τις πολιτικές αιτίες της αποτυχίας της, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ συνεχίζει ψευδεπίγραφα να επικαλείται αυτό το «ΟΧΙ», τότε οι επιπτώσεις μπορεί να είναι δραματικές: μαζικές αποστρατεύσεις όχι μόνο από τον ΣΥΡΙΖΑ (τον οποίο, με τις αδιαφανείς και κοντόφθαλμες πρακτικές της, η ηγεσία του κόμματος κυριολεκτικά έριξε στα βράχια – αναλογιστείτε τις τόσο οργισμένες αποχωρήσεις από δεκάδες οργανώσεις βάσης), αλλά και από την ενεργό πολιτική, βαθιά απογοήτευση, ενίσχυση του φασισμού. Όμως δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να προσεγγίζει κανείς την πραγματικότητα αυτή με ηττοπάθεια. Ο πανικός βρίσκεται στην άλλη πλευρά, στους κυριάρχους. Καθώς το σύστημα δεν μπορεί να σταθεροποιηθεί, το τραύμα της υποταγής του ΣΥΡΙΖΑ, αργά ή γρήγορα, θα επουλωθεί και οι διαδικασίες της πολιτικής ανάταξης των λαϊκών στρωμάτων θα επιταχυνθούν. Έχει ιδιαίτερη σημασία εδώ αυτό που αναφέρετε περί δημοκρατικών διαδικασιών. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν απέτυχε μόνο γιατί επιχείρησε, όπως και άλλα κόμματα στην πρόσφατη και λιγότερο πρόσφατη Ιστορία, να μεταρρυθμίσει τον καπιταλισμό χωρίς να προετοιμάσει τη ρήξη με αυτόν, αλλά και διότι επέτρεψε –ως συλλογικός πολιτικός οργανισμός– να ποδηγετηθεί από μια αδιαφανή και φίλαυτη ηγεσία που ενώ ανέκυψε ως εντολοδόχος της λαϊκής αντίστασης και των κινημάτων, έτεινε να γραφειοκρατικοποιηθεί σε χρόνο ρεκόρ. Η δημοκρατία στα πολιτικά διαβήματα των «από κάτω» δεν είναι λοιπόν ρουτίνα, κάτι ωραίο, μια απλώς καλή ιδέα. Είναι οξυγόνο και –μαζί φυσικά με ένα σοβαρό πρόγραμμα ρήξης– αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση επιβίωσης και ανάπτυξης. Πρόκειται για εξαιρετικά σημαντική διάσταση της από εδώ και πέρα πραγματικότητας, που εναπόκειται σε όλες και όλους που ενεργοποιούνται στον πολιτικό αγώνα της κοινωνικής χειραφέτησης να βεβαιωθούν ότι θα υλοποιηθεί. Καθώς ο πολιτικός χρόνος είναι πυκνός και τα συμπεράσματα πρόσφατα, πιστεύω ότι μπορούμε βάσιμα να αισιοδοξούμε. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται εγρήγορση και ενεργοποίηση.

Έξι χρόνια Μνημονίων – Και τώρα;

Θέλω να ευχαριστήσω τους διοργανωτές για την πρόσκληση σ' αυτή τη σημαντική συζήτηση. Στον «Ποδονύφτη» είχαμε κάνει μια συζήτηση ακριβώς πριν από έναν χρόνο – με τίτλο «Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ: η μάχη με τους δανειστές – το κίνημα – το ευρώ». Σήμερα η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ γίνεται κάθε μέρα που περνάει ένας πολιτικός τραγέλαφος – που αν όμως αναλογιστούμε τα νέα κέντρα κράτησης των «παράτυπων μεταναστών» (όπως το θέλει η νέα προσεκτική ορολογία), είναι απλά και μόνο τραγωδία. Μπαίνω λοιπόν κατευθείαν στο θέμα.

Ενέχεται η κυβέρνηση αυτή με τις πρακτικές της (που είναι βέβαια απόρροια της απόλυτης υποταγής της) σε μια πράγματι ιστορικών διαστάσεων υπαναχώρηση από τον ρόλο που τον Ιανουάριο του 2015 τής ανέθεσαν τα λαϊκά στρώματα – όπως έχω πρόσφατα γράψει μια εν τοις πράγμασι προδοσία του οράματος της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Αυτό το βλέπουμε, το βιώνουμε, καθημερινά – και στον βαθμό που η κυβέρνηση αυτή παραμένει στην εξουσία (διότι στην τρέχουσα συγκυρία όλα πλέον τα ενδεχόμενα είναι ανοιχτά) θα το δούμε ακόμη πιο δραματικά την επόμενη περίοδο

με περαιτέρω μειώσεις μισθών και συντάξεων,

περισσότερη ασυδοσία των αφεντικών,

μεγαλύτερη καταστολή και συρρίκνωση πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Όμως, το κρίσιμο ερώτημα της αποψινής συζήτησης, αν το ερμηνεύω καλά, δεν είναι τόσο αυτό, όσο οι αντιστάσεις μας – το τι κάνουμε όσοι βρισκόμαστε στην Αριστερά, που παραμένει Αριστερά, τι συμπεράσματα βγάζουμε και πώς απαντάμε.

Με την τοποθέτησή μου θα επιχειρήσω λοιπόν τρία πράγματα, όλα όμως πλαισιωμένα από το τελευταίο – το μείζον πραξιακό αίτημα της αποτελεσματικής αντίστασης. Θα αναφερθώ πρώτα (και άκρως συνοπτικά, διότι, όπως μόλις είπα, ο πραγματικός χρόνος βιώνεται και, ως εκ τούτου, είναι άμεσα κατανοητός) στη φύση των αδιεξόδων της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ. Δεύτερο μέλημά μου θα είναι η μερική, πάντως, ελπίζω, χρήσιμη επισήμανση αλλά και η αντιμετώπιση των κατά βάση επικοινωνιακών διλημάτων που θέτει η κυβέρνηση. Το ερώτημα θα είναι εδώ «μήπως, όντως, οι άνθρωποι αυτοί προωθούν κρίσιμες μεταρρυθμίσεις παρά το Μνημόνιο;». Τρίτος, τέλος, στόχος βέβαια, το Τι κάνουμε; Πώς αντιστεκόμαστε και ποιες είναι οι προϋποθέσεις ώστε η αντίσταση αυτή να είναι αποτελεσματική...

Παίρνοντας λοιπόν τα πράγματα από την αρχή: σε τι φάση βρισκόμαστε σήμερα;

I

Υπαινίχθηκα ήδη την τρομερή υποχώρηση της κυβέρνησης στο προσφυγικό με την αποδοχή της κατασταλτικής λογικής της ΕΕ. Οι τέσσερις νέες Αμυγδαλέζες που συμφωνήθηκαν στην πρόσφατη σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών (και ό,τι άλλο θα κυοφορηθεί στη σημερινή Σύνοδο Κορυφής) είναι απολύτως συμβολική του συνόλου της στάσης της

κυβέρνησης – όχι μόνο στο προσφυγικό, αλλά και γενικότερα. Και υφίσταται εδώ μια αδήριτη κανονικότητα, όπου κάθε υποχώρηση φέρνει την απαίτηση νέων ακόμη πιο οδυνηρών –όσο και αδιέξοδων– υποχωρήσεων.

Στα αδιέξοδα ειδικά του προσφυγικού δεν είναι δυνατόν να σταθώ σε βάθος, όμως είναι κρίσιμο να αναλογιστούμε ένα κρίσιμο συμπέρασμα που προκύπτει: ότι το προσφυγικό δεν μπορεί ποτέ να αντιμετωπιστεί με αποτελεσματικότητα μέσα από το κατά βάση αποικιοκρατικό σκεπτικό της ΕΕ (που, σε μεγάλο βαθμό, δημιούργησε το πρόβλημα). Προϋπόθεση για να τεθούν και να λυθούν τα προβλήματα είναι η ρήξη με το σκεπτικό αυτό, συνδυαστικά με επιθετικές εκστρατείες διεθνούς εμβέλειας που, αφού θα τονίζουν τον τεχνητό και έωλο χαρακτήρα του διαχωρισμού «προσφύγων» και «μεταναστών», θα αναδεικνύουν τις ρίζες του προβλήματος, θα καταγγέλλουν την οπτική της συνοριακής καταστολής, τύπου NATO και FRONTEX, και θα τονίζουν ότι οι ξεριζωμένοι (στο σύνολό τους κάτω από το 1% του ευρωπαϊκού πληθυσμού) μπορούν κάλλιστα, αν υπάρξει πολιτική βούληση, να απορροφηθούν στον ευρωπαϊκό χώρο.

Τίποτε από τα παραπάνω δεν προωθεί η ελληνική κυβέρνηση – και ο λόγος είναι απλός: έχει απολύτως υποταχθεί. Αυτό φαίνεται εξίσου δραματικά και στο εσωτερικό πεδίο.

Πρέπει στις περιστάσεις να τονιστεί ότι, με τις επιλογές της, η κυβέρνηση βρίσκεται τόσο ενώπιον ενός απόλυτου αδιεξόδου, όσο και ότι το όραμα που προβάλλει (ένα όραμα εντός πολλών εισαγωγικών) είναι απολύτως αντιδραστικό. Επιτρέψτε μου να αναφέρω ενδεικτικά μερικά νούμερα και μερικές απτές υλικές πραγματικότητες, με συνέπειες.

Ως έχει, στο πλαίσιο της μνημονιακής οικονομικής συγκυρίας, απαιτείται η κάλυψη ενός δημοσιονομικού κενού που, στην καλύτερη περίπτωση, ξεπερνά τα 3 δισ., γεγονός που συνεπάγεται την επιβολή και νέων μέτρων. Στο πλαίσιο αυτό, όπως απαιτεί και το ΔΝΤ προκειμένου να υπάρξει αξιολόγηση, χρειάζονται περικοπές κύριων συντάξεων (λες, βέβαια, και όλες οι άλλες περικοπές δεν είχαν –και δεν έχουν– σημασία)...Αλλά και γενικότερα, πηγαίνοντας στο πιο υλικό και απτό επίπεδο της κοινωνίας.

Η κατάσταση στα λαϊκά στρώματα μπορεί να περιγραφεί ως απόλυτα δραματική. Δεν θα επικαλεστώ άλλα στοιχεία ειμή μόνο το γεγονός ότι τα ληξιπρόθεσμα χρέη προς το δημόσιο ανέβηκαν το 2015 κατά 13,5 δισ., ανεβάζοντας το συνολικό ποσό στο αστρονομικό ύψος των 85 δισ. – οι άνθρωποι δεν έχουν πλέον δυνατότητα να πληρώσουν, τελεία και παύλα.

... την ώρα, βέβαια, που εγχειρήματα όπως η απολύτως σκανδαλώδης ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών αποδεικνύονται από τα πράγματα (όπως άλλωστε και στο παρελθόν) απολύτως μετέωρα και αδιέξοδα. Αρκεί μόνο κανείς να αναφέρει ότι, από τις αρχές του χρόνου, ο δείκτης των τραπεζικών μετοχών καταγράφει στο χρηματιστήριο πτώση σχεδόν 60%.

Όμως τα πολλά λόγια είναι φτώχεια. Έχοντας παντελώς υποταχθεί στο σκεπτικό του καπιταλισμού της καταστροφής, τον νεοφιλελευθερισμό, η κυβέρνηση παραπαίει εκλιπαρώντας ξένες επενδύσεις που –στις περιστάσεις δεν έρχονται, αλλά– για να έρθουν θα απαιτηθούν νέες, ακόμη πιο βάρβαρες περικοπές εργασιακών δικαιωμάτων.

Εκεί διολισθαίνει ο νέος, ο κυβερνητικός ΣΥΡΙΖΑ: σε έναν λόγο που φαντασιώνεται την ανάπτυξη μέσα από την πλήρη καταπάτηση των λαϊκών δικαιωμάτων, συνεπώς και των

πολιτικών τους ελευθεριών. Θα μπορούσε κάποιος στις περιστάσεις πικρά να αναφωνήσει «και εις ανώτερα!»...

II

Θέλω όμως εδώ –κι αυτό είναι το δεύτερο μέρος της τοποθέτησής μου– να σταθώ λίγο (ελπίζω πραγματικά λίγο) στο επικοινωνιακό παιχνίδι της αντιδραστικής αυτής κυβέρνησης που, με πραγματικά πρωτοφανή κυνισμό, εξακολουθεί –ακόμη και σήμερα– να προσπαθεί να παρουσιάσει τις δράσεις και τις νομοθετικές πρωτοβουλίες της ως προοδευτικές.

Πρέπει εδώ να τονίσει κανείς το γενικό πλαίσιο και τους χρονισμούς του. Η κυβέρνηση αυτή μετακόμισε στον χώρο των κυριάρχων, της αστικής τάξης των διεθνών και γηγενών μεγάλωσχημων (από τους οποίους άλλωστε προσδοκά και επενδύσεις, και με τους οποίους «συσκέπτεται» προκειμένου να τους παραχωρήσει «παραγωγικές διευκολύνσεις») εξαιρετικά γρήγορα και απότομα. Ως αποτέλεσμα υπάρχουν ακόμη και σήμερα άνθρωποι (όλο και λιγότεροι, είναι γεγονός) που μπορεί να έλκονται από τις φρούδες εξαγγελίες που διατυπώνονται περί ρήξης με τα διαπλεκόμενα μιντιακά συμφέροντα, με εγχειρήματα πάταξης της φοροδιαφυγής, ή με προοδευτική αναμόρφωση στον χώρο της παιδείας (υπάρχει άλλωστε και ο αντίστοιχος «Εθνικός Διάλογος»).

Κανένα από τα εγχειρήματα αυτά δεν πρόκειται πρακτικά να τελεσφορήσει! Ο λόγος είναι απλός και είναι διττός, έχει δύο διαστάσεις: η πρώτη είναι ότι καμιά σοβαρή μεταρρύθμιση δεν είναι δυνατόν να προκόψει σε συνθήκες οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής συρρίκνωσης. Ή, για να το πω με ένα παράδειγμα, τι νόημα έχει η συζήτηση περί του πώς πρέπει να διανέμονται τα πανεπιστημιακά συγγράμματα, όταν οι φοιτητές από λαϊκές οικογένειες λιμοκτονούν (και έτσι αδυνατούν να βιώσουν και να λειτουργήσουν την περιπόθητη φοιτητική ιδιότητα), και το πρόβλημα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας σχολικής στέγης –ήδη δραματικό– οξύνεται κι άλλο; Να απαντήσω: Δεν έχει παρά ελάχιστο νόημα, αν έχει κάποιο. Υπάρχει όμως και μια δεύτερη διάσταση: το γεγονός ότι ο στόχος που εκ των πραγμάτων τίθεται (προφανώς προσαρμοζόμενος στα παραπάνω δεδομένα) είναι δραματικά ελλειμματικός σε σχέση με ό,τι μια προοδευτική θεώρηση θα υιοθετούσε. Στην ανώτατη παιδεία, π.χ. (για να μείνω στον ίδιο χώρο), είδαμε πρόσφατα τοποθετήσεις που θέτουν ως μείζονα στόχο όχι την αποκατάσταση της λειτουργίας του δημόσιου πανεπιστημίου (κάτι που προφανώς απαιτεί δραματική αύξηση των αντίστοιχων δαπανών – και ποιος θυμάται εδώ το ιστορικό αίτημα του 15% για την παιδεία;), αλλά την εύρυθμη λειτουργία ιδιωτικών παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων. Την ώρα που στις ΗΠΑ (κι εγώ έχω σπουδές στις ΗΠΑ, επί του θέματος δεν είμαι άπειρος) ξεσηκώνεται ένα μεγαλειώδες κινηματικό ρεύμα ενάντια στα δίδακτρα, οι εδώ υποταγμένοι –και κατά βάθος κομπλεξικοί– φραγκολεβαντίνοι ανακαλύπτουν τις χάρες της ηλεκτρονικής διανομής συγγραμμάτων, αποκομμένης όμως από όλα τα άλλα – φαντάζονται ότι έτσι θα αναμορφώσουν την εκπαίδευση: κάνοντας τους φοιτητές να τυπώνουν κείμενα με δικά τους έξοδα, αντί να υπάρχουν βιβλιοθήκες ή τα κείμενα να διανέμονται.

Δεν θέλω να φάω άλλο χρόνο με τα της παιδείας, όμως αντίστοιχες διαδρομές παρατηρούνται σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής: έχουμε, συγκεκριμένα, μια φαντασιακή πρόταξη μεταρρυθμίσεων που έχουν όμως, προηγουμένως, υποστεί δραματική έκπτωση (και που στην εξέλιξη είναι βέβαιο ότι δεν πρόκειται ποτέ να υλοποιηθούν), συνδυαστικά με μια δραματική αλλοίωση στόχων.

Η παραγωγική ανασυγκρότηση –που έλεγα παραπάνω– έχει γίνει έτσι συνώνυμο του πώς

θα προσελκυστούν ξένες επενδύσεις σ' έναν αγώνα δρόμου για το πότε και πόσο πιο γρήγορα θα μπορέσουμε επιτέλους να θεσμοθετήσουμε πλήρως τις συνθήκες της εργασιακής γαλέρας (που, στην πραγματικότητα βέβαια, ήδη από πολλού υπάρχουν).

Πρόκειται για μια κατάσταση απόλυτης πολιτικής κατάπτωσης που όσοι την υπηρετούν ακόμη θα πρέπει να ντρέπονται.

Αλλά σοβαρό ρόλο για την αριστερή ανασυγκρότηση διαδραματίζει και η ανάδειξη αυτών των αδιεξόδων. Όλοι μας, και ο καθένας ξεχωριστά από τη θέση του, οφείλουμε να αναδείξουμε τα αδιέξοδα της μνημονιακής υποταγής – να μην αφήσουμε με κανέναν τρόπο στη γραφειοκρατική αυτή ομάδα να παραποιεί το όνομα και τα σύμβολα της Αριστεράς. Αν δεν το κάνουμε –αποφασιστικά και δυναμικά– σύντομα την αποτυχία του ΣΥΡΙΖΑ θα τη χρεωθεί η Αριστερά ως σύνολο ιδεών, και θα την πιστωθούν οι ακραίες νεοφιλελεύθερες δυνάμεις, ενώ –όπως η Ιστορία δείχνει– ένα τμήμα θα το πιστωθεί και ο ίδιος ο φασισμός.

Όλα αυτά, όμως, με οδηγούν στο τρίτο και τελευταίο μέρος της τοποθέτησής μου που αφορά και το πιο κρίσιμο σημείο της συζήτησης – Τι κάνουμε – Τι ακριβώς κάνουμε μετά από έξι χρόνια Μνημονίων;

III

Για μια αποτελεσματική αντίσταση στη λαίλαπα που βιώνουμε υπάρχουν ορισμένες κρίσιμες προϋποθέσεις: σ' αυτές θα επιχειρήσω να σταθώ, και να τις οργανώσω σε δύο επίπεδα –αμφότερα εξαιρετικά σημαντικά και εξόχως πολιτικά–, ένα προγραμματικό και ένα οργανωτικό.

Ξεκινώντας από το προγραμματικό, έχει τεράστια σημασία στις περιστάσεις να αναγνωρίσει κανείς ότι η πηγή όλων όσων διεκτραγώδησα παραπάνω, η πηγή του εκφυλισμού του ΣΥΡΙΖΑ υπήρξαν οι αυταπάτες του στο σύστημα: στην προσδοκία ότι ο νεοφιλελευθερισμός είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της ευρωζώνης και της ΕΕ, τελικά στο πλαίσιο του καπιταλισμού. Σήμερα, βέβαια, αυτά λέγονται από πολλές συνιστώσες του κινήματος (ακόμη και από κάποιες που πριν από λίγο μόλις καιρό δεν λέγονταν), όμως έχει σημασία να επισημανθούν ένα δυο στοιχεία, απαραίτητα ώστε οι προθέσεις να μετασχηματιστούν και σε έργο. Τόσο όσοι ήταν μέσα στον ΣΥΡΙΖΑ όσο και όσοι ήταν έξω απ' αυτόν και τον αντιπάλευαν πρέπει να συνειδητοποιήσουν το παγκοίνως γνωστό, πως αν κανείς επιχειρεί με τα ίδια μέσα (και με τα ίδια μυαλά), δεν πρόκειται ποτέ να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Αυτό σημαίνει πως από τη θλιβερή πορεία του ΣΥΡΙΖΑ πρέπει να βγουν συμπεράσματα – κυρίως αυτό που μόλις ανέφερα περί της αναγκαιότητας του σοσιαλιστικού προγράμματος.

Αυτό το πράγμα –το σοσιαλιστικό πρόγραμμα– δεν είναι κάτι αφηρημένο. Περιλαμβάνει συγκεκριμένα βήματα και μέτρα όπως:

στάση πληρωμών του επονείδιστου χρέους·

εθνικοποίηση των τραπεζών και προετοιμασία για τη μετάβαση σε εθνικό νόμισμα·

έλεγχο στην κίνηση κεφαλαίων και του εξωτερικού εμπορίου·

εθνικοποίηση και κοινωνικό έλεγχο των στρατηγικών τομέων της οικονομίας·

διεθνιστική απεύθυνση.

Όμως αυτά πρέπει πάντα να μεταφράζονται σε συγκεκριμένες στάσεις και θέσεις, που να δίνουν απαντήσεις στα συγκεκριμένα προβλήματα των λαϊκών στρωμάτων. Είναι αυτό που λέμε μεταβατικό πρόγραμμα, μεταβατικά αιτήματα. Η ανάληψη δηλαδή συγκεκριμένων αγώνων με στόχους που από τη φύση τους οδηγούν σε ένα ανώτερο στάδιο πάλης. Ούτε «στρογγυλέματα» θέσεων, ούτε όμως και μεσσιανικές κραυγές. (Για το πρώτο, πάρτε για παράδειγμα την αδυναμία μεγάλου τμήματος της κριτικής Αριστεράς να αρθρώσει συνολικές προτάσεις ρήξης και για το δεύτερο, τη στάση του ΚΚΕ στις πρόσφατες αγροτικές κινητοποιήσεις, που με την άρνησή του να κλιμακώσει τους αγώνες, τους οδήγησε στην ήττα και στον θλιβερό λόγο περί «μελλοντικών παρακαταθηκών»).

Για να ανασυγκροτηθεί, η Αριστερά που προδόθηκε από τον ΣΥΡΙΖΑ, πρέπει λοιπόν να αρθρώσει λόγο συνολικό –να προτάξει το όραμα της κοινωνικής απελευθέρωσης– με λόγο και έργο που θα γίνεται αντιληπτός και θα βιώνεται στην πράξη. Είναι ένας τομέας στον οποίο, ακόμη και σήμερα, εμφανίζονται δυστυχώς ελλείμματα.

Αυτό, όμως, με πάει στο δεύτερο σκέλος των προκλήσεων, το οργανωτικό:

Αν το βασικό προγραμματικό συμπέρασμα από την οδυνηρή πείρα του ΣΥΡΙΖΑ λέγεται μεταβατικό πρόγραμμα, το οργανωτικό λέγεται Ενιαίο Μέτωπο – είναι ένας όρος κλασικός, αλλά ελάχιστα αφομοιωμένος (αν όχι ευθέως παρεννοημένος). Δεν έχω χρόνο να επεκταθώ σε λεπτομέρεια (μπορούμε να το κάνουμε στη συζήτηση), όμως θέλω εξαρχής να πω ότι ο λόγος για τον οποίο η Αριστερά που έγκαιρα προέβλεπε την υποταγή του ΣΥΡΙΖΑ δεν έχει καταφέρει να πιστωθεί τις απώλειές του είναι η αδυναμία της να λειτουργήσει στη βάση αυτής της κομβικής πολιτικο-οργανωτικής αρχής – μέχρι και σήμερα, μεγάλο τμήμα των απογοητευμένων του ΣΥΡΙΖΑ είτε κινείται προβληματισμένο και αναποφάσιστο είτε έχει παντελώς απελπιστεί.

Ενιαίο Μέτωπο (η λογική που προτάχθηκε από την 3η Διεθνή στις αρχές της δεκαετίας του '20, προτού αυτή να σταλινοποιηθεί) θα πει συνεργασία για την επίτευξη κοινών στόχων, με αυτονομία όσων από κοινού συμμετέχουν στο εγχείρημα. Το Ενιαίο Μέτωπο απεχθάνεται, ως εκ τούτου, τους αποκλεισμούς (ευθείς ή πλάγιους), τα καπελώματα και τους πάσης μορφής βοναπαρτικούς ηγεμονισμούς. Θέλει, αντίθετα, διάλογο με πραγματική δημοκρατία· ποσοστώσεις στα όργανα (ώστε να εκπροσωπούνται με επάρκεια οι διάφορες τάσεις συμπεριλαμβανομένων και των ανένταχτων) ζωντανή και δημιουργική επικοινωνία ώστε να βαθιάει η κατανόηση των αδιεξόδων του συστήματος και να οργανώνεται αποτελεσματικά η κοινή πάλη.

Όλα αυτά στις μέρες μας είναι απολύτως εφικτά – σε βαθμό μάλιστα τέτοιο που ίσως μεγάλο κομμάτι όσων λέω να φαντάζει αυτονόητο. Έχουμε σήμερα έναν μεγάλο αριθμό συλλογικοτήτων από ολόκληρο το φάσμα της Αριστεράς (την ΑΡΚ, τη Δικτύωση, την Ανοιχτή Λίστα, δυνάμεις μέσα και έξω από τη ΛΑΕ) που αναζητούν δρόμους για την ανασύνταξη. Όλοι αυτοί πρέπει να συναντηθούν – να κάνουν έναν νέο Χώρο Διαλόγου και Κοινής Δράσης, όπως λεγόταν παλιά, που όμως αυτή τη φορά θα λειτουργεί. Η εμπειρία υπάρχει, η ανάγκη υπάρχει, δεν μένει παρά η βούληση.

Πρέπει, όμως, να πούμε ότι ο χρόνος που έχουμε στη διάθεσή μας δεν είναι απεριόριστος. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν σύντομα, διότι αν δεν γίνουν, αν δεν μπου γρήγορα οι βάσεις για μια νέα –αυτή τη φορά πραγματικά ρηξιακή– μαζική Αριστερά με ζωντανή και ορατή

παρουσία στο πολιτικό επίπεδο, τότε (όπως είπα και προηγουμένως) οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν είναι τεράστιοι.

Παρά τη μεγάλη απογοήτευση που η υποταγή του ΣΥΡΙΖΑ έχει σκορπίσει, οι δυνατότητες για μια προωθητική απάντηση υπάρχουν και –ιστορικά μιλώντας– είναι εξαιρετικά σημαντικές όσο και κρίσιμες. Το δείχνουν άλλωστε οι νέοι κοινωνικοί αγώνες που έχουν και πάλι αρχίσει να διαδραματίζουν αξιοπρόσεκτο ρόλο στην πολιτική μας καθημερινότητα. Εναπόκειται σε όλους μας, που με αγωνία συμμετέχουμε σ' αυτή τη συζήτηση, τις δυνατότητες αυτές να τις αξιοποιήσουμε...

* Απόσπασμα από το βιβλίο του Σεραφείμ Σεφερειάδη, " Το κόκκινο νήμα μιας δεκαετίας. Αναλύσεις και κείμενα στα χρόνια της κρίσης". (εκδόσεις: Τόπος)